

Skellefteå 31 mars 2021

Uppdrag om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden

Rapport 2021

Sammanfattning

En uppgift för familjerättsverksamheterna är att ge föräldrar som separerar stöd och hjälp med att fatta välinformerade beslut med barnets bästa i fokus. Forskning visar att långvarig osämja och konflikter mellan föräldrarna är en stark riskfaktor för ogynnsam social och känslomässig utveckling hos barn. Ur barnets perspektiv är därför behovet av insatser för att förebygga eller dämpa konflikter mellan särlevande föräldrar stort. Samverkan mellan olika aktörer kan bidra till att adekvata insatser tidigt kan sättas in för att förebygga och dämpa konflikter mellan föräldrar.

MFOF har på regeringens uppdrag kartlagt och analyserat familjerättsverksamheternas behov av stöd och förutsättningar för samverkan i familjerättsliga ärenden och identifierat framgångsfaktorer. Analysen av kartläggningen har visat följande:

- Det finns stort behov av en anpassad metod för riskbedömningar, ändamålsenliga handlingsplaner och tillgång till adekvata stödinsatser för att motverka våld.
- Barns delaktighet måste stärkas ytterligare.
- Organisatoriska utmaningar är mångfacetterade och svåra att lösa för enskilda verksamheter.
- Utmaningar med extern samverkan leder till att syftet med samverkan urholkas.
- Det finns behov av stöd för uppföljning och utvärdering.
- Det finns behov av rutiner för att identifiera målgruppen i ett tidigt skede.
- Framgångsfaktorer och goda exempel för samverkan som kan vara till stöd för andra verksamheter saknas.

Kartläggningen har således visat på mångfacetterade utmaningar och utvecklingsområden för samverkan. En särskilt viktig fråga är behovet av en anpassad och utvärderad metod för riskbedömning. Framgångsfaktorer och goda exempel som skulle kunna vara användbara för de familjerättsverksamheter som vill initiera eller vidareutveckla samverkansarbetet saknas. Familjerättsverksamheternas behov av stöd för samverkan är mot bakgrund av kartläggningen stora.

För att möta familjerättsverksamheternas behov av stöd är det inte tillräckligt med tillfälliga resurser. Kartläggningen visar att pilotkommunerna har utmaningar med samverkan. Detta trots de delvis positiva utvärderingsresultaten av arbetet med samverkansteam. Utmaningarna omfattar exempelvis implementering av samverkan i den ordinarie verksamheten och rutiner för utvärdering. Detta visar att implementering av samverkansarbete är komplext och kräver resurser och långsiktighet.

Av avgörande betydelse för att samverkansarbete ska fungera är att grundläggande förutsättningar, som exempelvis ledningens stöd, finns såväl i den egna verksamheten som hos samverkansaktörerna. Familjerättsverksamheterna kan inte på egen hand möta behoven av stöd för ett ändamålsenligt samverkansarbete. För att möta behoven krävs ett gemensamt stöd till samtliga aktörer.

Mot bakgrund av de behov av stöd som kartläggningen visat är det nödvändigt med ett sammanhållet stöd på nationell nivå där samtliga aktörers behov för samverkan tillgodoses. Ett sammanhållet stöd möjliggör ett hållbart och långsiktigt samverkansarbete. Därmed säkerställs att både familjerättsverksamheterna och samverkansaktörerna får den kunskap och det praktiska stöd de är i behov av. Det sammanhållna stödet ska resultera i att samverkan implementeras i ordinarie verksamhet.

Uppdraget har genomförts av utredarna Ulrica Renström och Rebecca Berg.

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
1. MFOF:S UPPDRAG	4
1.1. NÄRMARE OM UPPDRAGET	4
1.2. BAKGRUND TILL UPPDRAGET.....	5
2. UPPDRAGETS GENOMFÖRANDE	7
2.1. KARTLÄGGNING TILL GRUND FÖR ANALYS.....	7
2.2. OMHÄNDERTAGANDE AV BARNRÄTTSPERSPEKTIV OCH JÄMSTÄLLDHETSPERSPEKTIV	7
2.3. ERFARENHETER FRÅN STIFTELSEN ALLMÄNNA BARNHUSET.....	7
2.4. ERFARENHETER FRÅN DEN NATIONELLA STRATEGIN FÖR ETT STÄRKT FÖRÄLDRASKAPSSTÖD.....	8
2.5. SAMRÅD.....	8
2.6. BEGREPP.....	9
3. UTGÅNGSPUNKTER FÖR SAMVERKAN I FAMILJERÄTTSLIGA ÄRENDEN	10
4. RESULTAT AV KARTLÄGGNINGEN	12
4.1. KARTLÄGGNING AV METOD FÖR RISKBEDÖMNING OCH JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING	12
4.2. KARTLÄGGNING AV BARN DELAKTIGHET	16
4.3. KARTLÄGGNING AV ORGANISATORISKA UTMANINGAR	19
4.4. KARTLÄGGNING AV SAMVERKANFORMER	22
4.5. KARTLÄGGNING AV UPPFÖLJNING AV SAMVERKANSARBETET	27
4.6. KARTLÄGGNING AV BEHOV AV KUNSKAP OM NÄR STÖDINSATSER SKA SÄTTAS IN	29
4.7. KARTLÄGGNING AV FRAMGÅNGSFAKTORER OCH GODA EXEMPEL FÖR SAMVERKAN.....	30
5. SLUTSATSER	32
5.1. BEHOVEN FÖR STÖD FÖR SAMVERKAN ÄR STORA	32
5.2. BEHOV AV LÅNGSIKTIGT STÖD	32
5.3. BEHOV AV GEMENSAMT STÖD	32
5.4. SAMMANHÅLLET STÖD FRÄMJAR EN HÅLLBAR OCH LÅNGSIKTIG SAMVERKAN.....	32
BILAGA 1: UPPDRAGET	33
BILAGA 2: METODBESKRIVNING FÖR ENKÄT	35
METODBESKRIVNING FÖR ENKÄT	35
ENKÄTEN HAR UTFORMATS I SAMVERKAN MELLAN MFoF OCH GOVERNO.....	35
GENOMFÖRANDE OCH SVARFREKVENNS	35
KOMMUNERNA SAMARBETAR I FAMILJERÄTTSLIGA FRÅGOR.....	35
OM REDOVISNING AV ENKÄTSVAREN.....	37

1. MFoF:s uppdrag

MFoF har haft i uppdrag att analysera kommunernas behov av stöd och förutsättningar för samverkan i familjerättsliga ärenden samt att identifiera framgångsfaktorer. Den kunskap som analysen genererat ska sammanställas och göras tillgänglig för kommunala huvudmän och profession. Uppdraget har genomförts av ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv. Uppdraget har genomförts i samråd med Barnombudsmannen (BO), Socialstyrelsen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

1.1. Närmare om uppdraget

I uppdraget har ingått att analysera följande aspekter:

- Kommunala förutsättningar, behov och erfarenheter av samverkan.
- Gemensamma nämnare för samverkansformer, framgångsfaktorer och goda exempel.
- Juridiska och organisatoriska förutsättningar för samverkan.
- Behov av metoder för riskbedömning och stödinsatser till barn och föräldrar.
- Behov av kunskap om när sådana insatser ska sättas in.
- Hur samverkan kan följas upp och utvärderas på individnivå och organisatorisk nivå.

Uppdraget i sin helhet finns i bilaga 1.

Begreppet familjerättsliga ärenden har avgränsats till ärenden som aktualiseras hos familjerättsverksamheten som rör vårdnad, boende, umgänge och barns försörjning.

Mot bakgrund av uppdragets utformning har målgruppen för samverkansarbetet identifierats vara familjerättsverksamheter, såväl kommunala som privata aktörer, som kommer i kontakt med särlevande föräldrar i konflikt och deras barn.

Barnrättsperspektivet har iakttagits genom att särskilt fokus lagts på frågor som rör barns delaktighet (Art 12 i barnkonventionen) och barnets rätt till skydd mot alla former av våld (Art 19 i barnkonventionen) i en samverkanskontext. Jämställdhetsperspektivet har iakttagits genom att särskilt fokus lagts på att identifiera förekomst av våld i en samverkanskontext (det sjätte delmålet i jämställdhetspolitiken).

Uppdraget har tolkats som att det är verksamheternas erfarenheter i det praktiska arbetet som skulle kartläggas och analyseras.

1.2. Bakgrund till uppdraget

En uppgift för den kommunala familjerätten är att ge särlevande föräldrar stöd och hjälp med att fatta välinformerade beslut med barnets bästa i fokus. Målsättningen är att bidra till att föräldrarna kan nå samförståndslösningar.

Stort behov av kompletterande insatser och en bättre helhetssyn

I Särlevandeutredningens betänkande Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull¹ lyftes behovet av kompletterande insatser till de kommunala samarbetsamtalen och en bättre helhetssyn på både föräldrarnas och barnens behov vid en separation. Av betänkandet framgår bl.a. att en föräldraseparation i sig inte behöver innebära negativa konsekvenser för barnet men att forskning visar att allvarliga konflikter mellan föräldrarna är en stark riskfaktor för ogynnsam social och känslomässig utveckling hos barn.

Det som har störst betydelse för barnets möjlighet att bearbeta separationen tycks vara de vuxnas förmåga att samarbeta. Enligt betänkandet kan barnet behöva stöd och hjälp i att förstå och hantera föräldrarnas separation och få stöd i att hantera de förändringar i vardagen som separationen innebär. Ytterligare stöd kan behöva erbjudas till de föräldrar där samarbetsamtal inte är tillräckligt. För att barn och föräldrar så tidigt som möjligt i samband med en separation ska kunna få adekvat stöd från flera kompetenser och verksamheter föreslog utredningen en försöksverksamhet med samordnade tvärprofessionella insatser.²

Förutsättningar för tvärprofessionella team utreddes i förstudie

Med utgångspunkt i Särlevandeutredningens förslag fick Socialstyrelsen i uppdrag att i en förstudie utreda juridiska, ekonomiska, organisatoriska och praktiska förutsättningar för genomförandet av en ändamålsenlig försöksverksamhet.³ Socialstyrelsens slutsatser i förstudien var att ett separationsteam bör beaktas som en samverkansform där olika myndigheter gemensamt kan erbjuda föräldrar och barn ett samordnat stöd och insatser med utgångspunkt från det regelverk och det uppdrag som gäller för den ordinarie verksamheten.

Enligt förstudien bör separationsteamet bestå av en samordnare, en familjerättssociolog samt en funktion med kompetens inom familjeekonomiska frågor. Därutöver bör tillgång finnas till familjerådgivning, barnpsykolog och familjerättsjuridisk kompetens. Det behöver i varje team finnas en person som har rollen som barnets företrädare. Insatserna ska skraddarsys utifrån varje barns och förälders behov. För barnens del kan stödet handla om enskilda samtal, gruppverksamhet inom separationsteamet samt hjälp att finna lämpliga insatser i övrigt. Socialstyrelsen identifierade inte några behov av författningsändringar för att försöksverksamheten skulle kunna bedrivas.

Tvärprofessionell samverkansmodell bidrog till bättre samordnat stöd i försöksverksamhet

Stiftelsen Allmänna Barnhuset erhöll mot den bakgrunden medel från regeringen för genomförande av försöksverksamhet om samordnat tvärprofessionellt stöd i samband med konflikter mellan föräldrar i s.k. samverkansteam.⁴ Fokus var att minska skadeverkningarna som föräldrarnas konflikter kan få för barn och bidra till att barnet får en trygg relation till sina föräldrar. Försöksverksamheten med samverkansteam genomfördes under 2014-2017 i fem kommuner.

Under försöksverksamheten arbetade de fem kommunerna med fyra gemensamma inriktningsmål.

- Organisera en tvärprofessionell samverkan s.k. Samverkansteam.

¹ Betänkande Fortsatt förälder – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51) <https://www.regeringen.se/49b6a1/contentassets/03307cae92a6429e865afd78cde13260/fortsatt-foraldrar---om-ansvar-ekonomi-och-samarbete-for-barnets-skull-hela-dokumentet-sou-201151>

² SOU 2011:51 s. 548-553

³ Socialstyrelsen (2013) Förstudie om försöksverksamhet med separationsteam – redovisning av regeringsuppdrag <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2013-1-14.pdf>

⁴ S2014/03297/FST

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2018) Slutrapport Samverkansteam – för stöd till barn och föräldrar i samband med separation <http://www.allmannabarnhuset.se/produkt/slutrapport-samverkansteam-for-stod-till-barn-och-foraldrar-i-samband-med-separation/>

Skellefteå 31 mars 2021

- Pröva Detection Of Overall Risk Screen som är ett systematiserat frågeformulär som underlag för stöd och insatser till barn och föräldrar (DOORS).
- Erbjud stöd och insatser till barn och föräldrar i målgruppen.
- Förstärka barnets delaktighet.

Försöksverksamheten med samverkansteam har utvärderats av forskare ur två perspektiv, dels själva samverkansprocessen och dels barn och föräldrars situation och upplevelser.

Utvärderarnas slutsats vad gäller samverkansprocessen var att samverkan har förbättrats i samtliga styrgrupper och team och att samarbetsförmågan utvecklades inom ramen för projektet. Samtliga styrgrupper och team bedömde att det skett en förbättring vad gäller barnens situation. Detta ska dock, enligt utvärderingen, tolkas med stor försiktighet då det handlar om styrgruppernas och teamens egna upplevelser. Utvärderingen visar vidare att den tvärprofessionella samverkansmodellen bidragit till ett bättre samordnat stöd till målgruppen i fyra av fem pilotkommuner.

Utvärderingen av barns och föräldrars situation och upplevelser av samverkansteam har genomförts med hjälp av såväl kvantitativa som kvalitativa metoder. Studien utgår från dokumentation och uppföljning av de barn och föräldrar som varit i kontakt med de fem samverkansteam. Data samlades in vid tre tillfällen. Utvärderingen resulterade i den sammantagna slutsatsen att samverkansteam är en lovande modell som det finns goda skäl att fortsätta utveckla. Om DOORS skriver utvärderarna "DOORS har varit genomförbar att använda som en metod att upptäcka och kartlägga risker i samverkansteams arbete. Modellen har också fungerat relativt väl som samtalsstöd, även om det finns exempel på att föräldrar också hade önskat mer stöd eller andra insatser". När det gäller barns och föräldrars hälsa och välbefinnande går det enligt utvärderingen att se en positiv utvecklingstrend över tid. Utvärderingen pekar också på ett antal utvecklingsområden;

- Vetenskaplig prövning av DOORS i den svenska kontexten.
- Utvecklande av former för barns delaktighet och insatser riktade direkt till barn.
- Mer systematisk uppmärksamhet för föräldrars och barns behov av stöd på grund av tecken på psykisk ohälsa.
- Utveckling av kompetens i att hantera uppgifter om partnervåld, särskilt när det gäller uppgifter om förälders eget våldsutövande.
- Fortsatt utveckling av formerna för att kartlägga behov för att erbjuda rätt insats.
- Bredare repertoar av insatser, antingen inom ramen för samverkansteam eller genom olika former av samarbete och samordnade insatser för barn och föräldrar.

2. Uppdragets genomförande

I detta kapitel redogörs för uppdragets genomförande. Uppdraget har utgått från en kartläggning med ett särskilt fokus på ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv. I uppdraget har omhändertagits erfarenheter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset och från den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd.

2.1. Kartläggning till grund för analys

För att kartlägga familjerättsverksamheternas behov av stöd för samverkansarbete har MFoF inhämtat och sammanställt information från enkätsvar och intervjuer. Syftet med enkäten var att få det breda perspektivet varför den skickades till alla familjerättsverksamheter. Kartläggningen kompletterades med intervjuer med fyra av de fem kommuner som deltog i Stiftelsen Allmänna Barnhusets försöksverksamhet om samverkansteam. Erfarenhetsinhämtning har också skett från Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Erfarenheterna från pilotkommunerna och Stiftelsen Allmänna Barnhuset ingår i och redovisas som en del av resultatet av kartläggningen i kapitel 4.

För att fördjupa kartläggningen ur ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv inbjöds sex familjerättsverksamheter att delta i intervjuer. Familjerättsverksamheterna valdes ut mot bakgrund av att de i enkäten angett att de arbetar med ett särskilt arbetssätt/särskild metod för att säkerställa barnrättsperspektiv och/eller jämställdhetsperspektiv i samverkansarbete. Ett par av de inbjudna familjerättsverksamheterna deltog. Det visade sig dock att de inte hade konkreta rutiner för barnrätts- eller jämställdhet i samverkansarbete varför underlaget inte kunde tillföra kartläggningen de perspektiven.

I en separat del av enkäten efterfrågades faktorer för framgångsrikt samverkansarbete. Svaret angavs i fritext för att inte begränsa informationsinhämtningen. Respondenternas svar har sammanställts och redovisas i kapitel 4.7.

2.2. Omhändertagande av barnrättsperspektiv och jämställdhetsperspektiv

I kartläggningen har barnrättsperspektivet särskilt uppmärksammats genom frågor om barns delaktighet (Art 12 i barnkonventionen) och barnets rätt till skydd mot alla former av våld i samverkansarbetet (Art 19 i barnkonventionen). För att få fördjupade kunskaper om metoder och arbetssätt om barns delaktighet har särskilda kontakter tagits med BO och SKR.

I kartläggningen har jämställdhetsperspektivet särskilt uppmärksammats genom fråga om särskilda metoder och arbetssätt för att integrera jämställdhetsperspektiv i syfte att identifiera våldsförekomst i samverkansarbetet (det sjätte delmålet i jämställdhetspolitiken). För kunskapsinsamling om hur jämställdhetsperspektivet kan synliggöras i samverkansarbetet har kontakt tagits med Jämställdhetsmyndigheten (JÄMY).

2.3. Erfarenheter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Såsom ovan nämnts har Stiftelsen Allmänna Barnhuset bedrivit försöksverksamhet med samverkansteam i fem kommuner. Inom ramen för uppdraget om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden har varit viktigt att ta del av erfarenheter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset och pilotkommunerna. Stiftelsen Allmänna Barnhuset inbjöds därför att presentera och dela erfarenheter från pilotprojektet i ett inledande skede av arbetet med uppdraget. MFoF har också deltagit i Stiftelsen Allmänna Barnhusets seminarium där pilotkommunerna delade erfarenheter om tiden efter att projektet avslutats. För att närmare omhänderta de erfarenheter som försöksverksamheten genererat bjöd MFoF in pilotkommunerna till fördjupade intervjuer. Erfarenheter har också inhämtats direkt från Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Erfarenheterna från pilotkommunerna och Stiftelsen Allmänna Barnhuset redovisas som en del av kartläggningen.

2.4. Erfarenheter från den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd

Den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd⁵ syftar till att främja barns hälsa och utveckling. Strategins målsättning är att alla föräldrar ska erbjudas stöd under barnets hela uppväxt. Det saknas erfarenheter från arbetet med nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd som varit av direkt värde för frågeställningarna i detta uppdrag om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden. Dock finns gemensamma beröringspunkter där arbetet med genomförandet av den nationella strategin kan vara av värde för samverkan i familjerättsliga ärenden. En sådan är den kunskap om viktiga aspekter för en stödjande organisation som har inhämtats inom föräldraskapsstödområdet, se närmare kapitel 4.3.

2.5. Samråd

Under uppdraget har MFoF samrått med BO, Socialstyrelsen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset och SKR mot bakgrund av deras respektive kompetensområden. MFoF har även varit i kontakt med Jämställdhetsmyndigheten (JÄMY). Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har varit behjälplig med kunskap kring sammanställning och slutsatser av enkätsvar.

⁵ En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd
[https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3a437/1574348799172/En%20nationell%20strategi%20f%C3%B6r%20ett%20st%C3%A4rkt%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20WEBB%20\(1\).pdf](https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3a437/1574348799172/En%20nationell%20strategi%20f%C3%B6r%20ett%20st%C3%A4rkt%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20WEBB%20(1).pdf)

2.6. Begrepp

Familjerättsliga ärenden

Med familjerättsliga ärenden avses ärenden som aktualiseras hos familjerättsverksamheter. I den här kontexten avses de ärenden som rör frågor om vårdnad, boende, umgänge och barns försörjning.

Familjerättsverksamheten/Familjerätten

Med familjerättsverksamheten eller familjerätten avses verksamheter som bedriver familjerätt. Begreppet innefattar såväl kommunala huvudmän som privata aktörer.

Insatser och tidiga insatser

Med insatser avses åtgärder som enskilda erbjuds i syfte att möta ett behov. Med tidiga insatser avses insatser i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling.

Konflikt

Med konflikt avses föräldrar som är oeniga i frågor som rör barnet och där oenigheten yttrar sig på ett sätt som innebär negativa konsekvenser för barnet.

Organisatoriska utmaningar

Med organisatoriska utmaningar avses de utmaningar som finns för samverkan med koppling till verksamheten. Utmaningarna kan handla om verksamhetens organisation, resurser och regelverk.

Pilotkommuner

Med pilotkommuner avses de fem kommuner som ingick i Stiftelsen Allmänna Barnhusets regeringsuppdrag om Samverkansteam.

Samverkan i familjerättsliga ärenden

Samverkan innebär ett övergripande gemensamt handlande på organisatoriskt plan för ett visst syfte. I denna kontext avser samverkan ett arbetssätt som initieras av familjerätten och som består av ett antal aktörer vars syfte är att samarbeta runt barn och deras särlevande föräldrar som befinner sig i konflikt. Syftet är att aktörerna i samarbete ska kartlägga barnets och föräldrarnas stödbehov. Mot bakgrund av kartläggningen ska en eller flera av aktörerna erbjuda adekvata insatser. Målet är att hjälpa och stödja föräldrarna att nå samförståndslösningar som är till barnets bästa. Formen för arbetssättet kan skilja sig åt beroende på kommunernas olika förutsättningar.

Samverkansaktörerna

Samverkansaktörer är de verksamheter som familjerättsverksamheterna samverkar med kring den aktuella målgruppen, exempelvis BUP.

Särlevande föräldrar

Med särlevande föräldrar avses i den här sammanställningen föräldrar som har separerat, föräldrar som befinner sig i en separation och föräldrar som aldrig levt tillsammans.

Tvist

Med tvist avses när en förälder i domstol framställt ett yrkande som rör vårdnad, boende eller umgänge om barnet.

Våld och våldsutsatthet

Med våld avses varje handling riktad mot en annan person som skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får personen att göra någonting mot sin vilja eller att avstå från att göra någonting personen vill. Med våldsutsatthet avses villkor som gör en person särskilt utsatt för våld, såväl en ökad risk för att utsättas som att våldet får särskilt allvarliga konsekvenser.

3. Utgångspunkter för samverkan i familjerättsliga ärenden

I detta kapitel redogörs för utgångspunkter för samverkan i familjerättsliga ärenden.

Socialnämnden ska aktivt verka för samverkan

Kommunen har genom sin socialtjänst det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.⁶ Socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden.⁷ Socialnämndens insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilda och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer och föreningar.⁸ Bland de barn som aktualiseras för samverkan i familjerättsliga ärenden kan det finnas barn som far illa eller riskerar att fara illa. När det gäller frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska socialnämnden samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs och aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.⁹

Familjerättens verksamhet

Familjerätten hanterar familjerättsliga ärenden som rör vårdnad, boende, umgänge och barns försörjning, fastställande av fader- och föräldraskap och adoption. En uppgift för familjerättsverksamheterna är att ge särlevande föräldrar stöd och hjälp med att fatta välinformerade beslut med barnets bästa i fokus. Målet är att föräldrarna ska hitta samförståndslösningar som är till barnets bästa i frågor som rör barnet. För att uppnå detta ska föräldrarna erbjudas samarbetsamtal. När föräldrarna nått en överenskommelse kan familjerätten bistå vid upprättande av avtal som efter prövning kan godkännas av socialnämnden. Alla kommuner är skyldiga att ombesörja att erbjuda föräldrar samarbetsamtal och hjälp att träffa avtal.¹⁰ Familjerätten har också en viktig uppgift i de mål om vårdnad, boende och umgänge som hanteras i domstol. I dessa mål bistår familjerätterna domstolen med att lämna upplysningar och utredningar enligt bestämmelser i föräldrabalken. Det kan också handla om att anordna samarbetsamtal på uppdrag av domstol.

Långvarig osämja och konflikter mellan föräldrar är en stark riskfaktor för många barn

Barn utsätts för stora påfrestningar i samband med separationer där det finns svåra konflikter och lösningar mellan föräldrarna. Många barn kan dessutom ha levt i familjer där våld, missbruk, psykisk ohälsa eller andra problem förekommit.¹¹ Forskning visar att långvarig osämja och konflikter mellan föräldrarna är en stark riskfaktor för ogynnsam social och känslomässig utveckling hos barn. Det som har störst betydelse för barnets möjlighet att bearbeta separationen tycks vara föräldrarnas förmåga att samarbeta. Ur barnets perspektiv är därför behovet av insatser för att förbygga eller dämpa konflikter mellan särlevande föräldrar stort.¹²

Många barn berörs av konflikter mellan särlevande föräldrar. Enligt den officiella statistiken var nästan 22 300 barn föremål för samarbetsamtal, drygt 6 200 barn aktuella för utredning om vårdnad, boende eller umgänge och domstolen inhämtade upplysningar för 12 200 barn under 2019.

⁶ 2 kap. 1 § Socialtjänstlag (2001:453) SoL

⁷ 5 kap. 1 § SoL

⁸ 3 kap. 5 § SoL

⁹ 5 kap. 1 a § SoL

Socialstyrelsen, Myndigheten för skolutveckling och Rikspolisstyrelsen har tagit fram en strategi för samverkan till stöd för yrkesverksamma som har kontakt med barn som far illa eller riskerar att fara illa

Socialstyrelsen (2007) *Strategi för samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.*

¹⁰ 5 kap. 3 § SoL

¹¹ Socialstyrelsen (2012) *Vårdnad, boende och umgänge Handbok – stöd för rättstillämpning och handläggning inom socialtjänstens familjerätt* s. 33.

¹² SOU 2011:51 s. 548

När samarbetsamtal inte är tillräckligt kan samverkan bidra till att dämpa konflikten

När särlevande föräldrar som befinner sig i allvarlig konflikt kommer i kontakt med familjerätten ska de erbjudas samarbetsamtal. Samarbetsamtal är ett viktigt verktyg för att hjälpa föräldrar att hitta en samförståndslösning för barnets bästa men är inte alltid tillräckligt för att nå målet. För dessa föräldrar återstår att vända sig till domstol. En domstolsprocess kan bidra till att ytterligare stärka föräldrarnas konflikt vilket i förlängningen leder till att barn och föräldrar riskerar att fara än mer illa under en lång tid. I de fall där samarbetsamtal inte är tillräckligt kan samverkan mellan flera olika huvudmän och aktörer som gemensamt bistår föräldrar och barn med adekvata stödsatser utifrån enskilda behov bidra till att förebygga eller dämpa konflikter och främja ett fungerande föräldrasamarbete.

Viktigt att identifiera risker och individuella behov av insatser

Bland föräldrar med hög konfliktnivå kan också förekomma våld, psykisk ohälsa, missbruk etc. Det är av yttersta vikt att identifiera riskerna och individuella behov av insatser i ett inledande skede av samverkansarbetet. Ibland behöver föräldrar och barn få stöd och insatser innan det är lämpligt med ett föräldrasamarbete. Det finns också situationer där det kan vara direkt olämpligt att främja ett föräldrasamarbete utifrån de risker det kan medföra. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att barn och unga som far illa får stöd och skydd. I de fall där det bedöms att situationen är sådan att ett barn riskerar att fara illa ska socialnämnden utan dröjsmål inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL och bedöma om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd.

Barn har rätt till delaktighet och rätt till skydd mot alla former av våld

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, är en viktig och självklar utgångspunkt i samverkansarbetet. I barnkonventionen definieras de rättigheter som gäller för alla barn. I korthet handlar konventionen om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda. Enligt artikel 12 i konventionen har barn rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad. Av artikel 19 framgår att barnet har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare.

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och utbrett samhällsproblem

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och utbrett samhällsproblem som även aktualiseras i samverkan runt barn och särlevande föräldrar i konflikt. Våld mot kvinnor har i allt högre grad uppmärksammats som ett hot mot kvinnors hälsa och välbefinnande, som måste angripas på bred front. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Utifrån det övergripande målet finns sex delmål och det sjätte delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Barn som lever i relationer där våld förekommer befinner sig i en mycket utsatt situation. I familjer där den ena föräldern utsätter den andra för våld sviktar i regel båda föräldrarna i sin föräldraroll. Att bevittna våld är traumatiskt för inblandade barn, och dessa betraktas idag som brottsoffer.

4. Resultat av kartläggningen

I detta kapitel presenteras och analyseras den kartläggning som gjorts på området samverkan i familjerättsliga ärenden. Slutsatser redovisas i kapitel 5.

Kartläggningen består av enkätsvar som redovisas i form av stapeldiagram och fritextsvar. I kartläggningen redovisas också erfarenheter från pilotkommunerna och Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

En mer utförlig beskrivning av informationsinhämtning genom enkäten finns i bilaga 2.

Sammanfattande analys av kartläggningen:

- Stort behov av en anpassad metod för riskbedömningar, ändamålsenliga handlingsplaner och tillgång till adekvata stödinsatser för att motverka våld.
- Barns delaktighet måste stärkas ytterligare.
- Organisatoriska utmaningar är mångfacetterade och svåra att lösa för enskilda verksamheter.
- Utmaningar med extern samverkan leder till att syftet med samverkan urholkas.
- Det finns behov av stöd för uppföljning och utvärdering.
- Det finns behov av rutiner för att identifiera målgruppen i ett tidigt skede.
- Framgångsfaktorer och goda exempel för samverkan som kan vara till stöd för andra verksamheter saknas.

4.1. Kartläggning av metod för riskbedömning och jämställdhetsintegrering

Enkäten visar att majoriteten inte använder metod för riskbedömning

Enkäten visar att majoriteten av respondenterna inte använder en metod för riskbedömning (figur 1). De metoder som trots allt används är, med undantag för frågeformuläret DOORS, inte anpassade för sammanhanget samverkan inom familjerättsliga ärenden (figur 1 fritext). Enkäten visar vidare att hälften av respondenterna uppger att de har ett behov av en metod för riskbedömning samtidigt som en relativt stor andel uppger att de är osäkra eller att ett sådant behov saknas (figur 2). Majoriteten av respondenterna använder inte en metod för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i samverkansarbetet (figur 3). Enkäten visar vidare att en relativt stor andel av respondenterna håller enskilda samtal med respektive förälder (figur 4).

Pilotkommunerna har blandade erfarenheter av DOORS

Av pilotkommunerna uppgav två verksamheter att de använder DOORS och två att de inte gör det. De pilotkommuner som har fortsatt använda DOORS angav att formuläret ger verksamheten värdefulla erfarenheter och att det ger föräldrar tillfälle att fundera över sin situation. De pilotkommuner som har valt att inte fortsätta att använda DOORS angav att skälen för detta är att frågeformuläret inte fungerat i praktiken, att de inte har tillgång till insatser, osmidig organisation, avsaknad av ett DOORS för barn, osäkerhet av användandet, och att de "tappat bort" användandet av frågeformuläret.

Ingen av pilotkommunerna angav att de arbetar med en metod med fokus på att integrera ett jämställdhetsperspektiv i samverkansarbetet.

Erfarenheter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset av DOORS

Stiftelsen Allmänna Barnhuset uppgav att yrkesverksamma behöver lära känna frågeformuläret, få kompetens och förståelse för vad formuläret bidrar med och när det inte bör användas. Vidare finns ett behov av att ta fram ett DOORS för barn. DOORS bör också digitaliseras.

Utvärderingen av Stiftelsen Allmänna Barnhusets försöksverksamhet med samverkansteam visade bland annat att DOORS har varit "genomförbar att använda som en metod att upptäcka och kartlägga risker i samverkansteams arbete och att modellen har fungerat relativt väl som samtalsstöd, även om det finns exempel på att föräldrar också hade önskat mer stöd eller andra insatser". Utvärderingen pekade på ett antal utvecklingsområden på området riskbedömning. Utvecklingsområdena rör vetenskaplig prövning av DOORS i den svenska kontexten, mer systematisk uppmärksamhet på föräldrars och barns behov av stöd vid tecken på psykisk ohälsa, utveckling av kompetens i att hantera uppgifter om partnervåld, särskilt när det gäller uppgifter om förälders eget våldsutövande och fortsatt utveckling av formerna för att kartlägga behov för att erbjuda rätt insats.

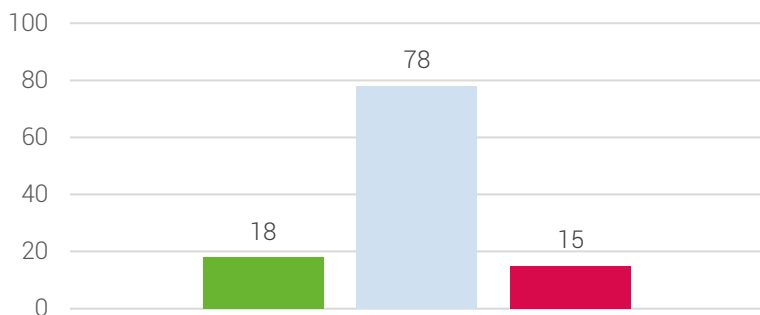
Analys - stort behov av en anpassad metod för riskbedömningar, ändamålsenliga handlingsplaner och tillgång till adekvata stödinsatser

Bland föräldrar i konflikt kan det förekomma våld, psykisk ohälsa, missbruk etc. En metod för att bedöma risk är av avgörande betydelse för att bedöma lämpligheten av samverkan, formerna för hur samverkan kan ske och adekvata insatser för barn och föräldrar. Majoriteten av verksamheterna använder inte en metod för riskbedömning, eller använder metoder som inte är anpassade eller utvärderade i den svenska kontexten. När en metod för riskbedömning används utanför den kontext som den är avsedd för kan det innebära att riskerna helt eller delvis inte identifieras och att barn och föräldrar inte får adekvata insatser. Mot bakgrund av avsaknaden av en anpassad och utvärderad metod för riskbedömning inom ramen för samverkan är behovet av framtagandet av en sådan metod stort.

En majoritet av respondenterna använder inte någon metod för jämställdhetsintegrering. En förklaring till detta kan vara att det saknas rutiner och kunskap. För att arbeta för att våld ska upphöra krävs ändamålsenliga handlingsplaner och tillgång till adekvata stödinsatser. Det är positivt att relativt många verksamheter håller enskilda samtal med föräldrarna. Det har betydelse för föräldrarnas möjlighet att redogöra för sin situation utan påverkan vilket är en viktig del i arbetet med att identifiera eventuell våldsförekomst, andra risker och faktorer som påverkar jämställdheten. Enbart enskilda samtal med föräldrarna kan dock i sig inte fungera som en metod för riskbedömning.

Figur 1

Använder ni en metod som inkluderar riskbedömning vid bedömning av insatser? Här avses inte MFoF:s handlägningsstöd för riskbedömning i VBU-utredning.

Ja	18	16,22%
Nej	78	70,27%
Vet ej	15	13,51%

Totalt antal

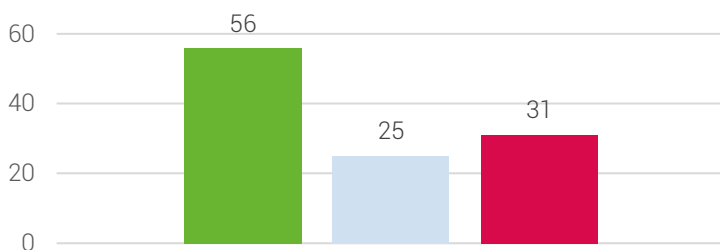
111

Fritextsvar: Om ja, vilka metoder använder ni för att göra riskbedömning?

De metoder som omnämns är BBIC, Signs of Safety, DOORS, Freda, Freda-kortfrågor, Patriark, Sara och iRisk.

Figur 2

Har ni behov av en metod som inkluderar riskbedömning vid bedömning av insatser? Här avses inte MFoF:s handlägningsstöd för riskbedömning i VBU-utredning.

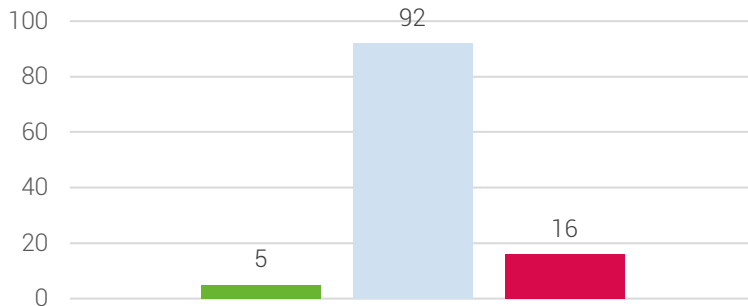
Ja	56	50,00%
Nej	25	22,32%
Vet ej	31	27,68%

Totalt antal

112

Figur 3

Används ett särskilt arbetssätt eller särskild metod för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i samverkansarbetet?

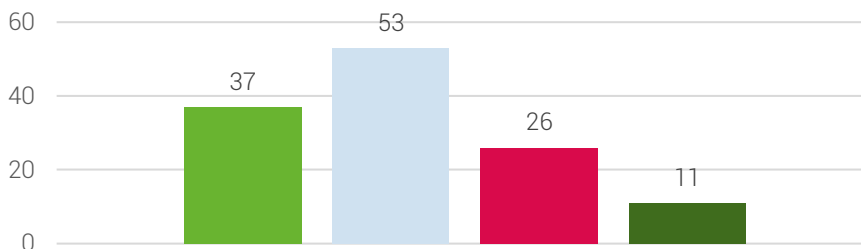

Ja	5	4,42%
Nej	92	81,42%
Vet ej	16	14,16%

Totalt antal 113

Figur 4

Hur säkerställs att båda föräldrarna inkluderas i samverkansarbetet?

Information om samverkansarbetet riktar sig till respektive förälder	37	33,33%
Enskilda samtal med respektive förälder	53	47,75%
Vet ej	26	23,42%
Annat sätt, klicka här för att specificera	11	9,91%

Totalt antal 111

Fritextsvar: Här finns inget att redovisa.

Framgångsfaktorer: Här finns inget att redovisa.

4.2. Kartläggning av barns delaktighet

Enkäten visar att arbete med barns delaktighet sker utan särskild metod

En tämligen hög andel av respondenterna anger att de säkerställer barns delaktighet men utan särskild metod. Några enstaka respondenter angav att de använder en strukturerad metod (figur 5). Enkäten visar att endast ett fåtal av respondenterna genomför barnkonsekvensanalyser (figur 6). Endast ett fåtal respondenter använder sig av en särskild person som agerar barnets företrädare inom ramen för samverkansarbetet (figur 7).

Det pågår utvecklingsarbete i pilotkommunerna

Flera pilotkommuner uppgav att de sätter barnen i fokus genom exempelvis barnanpassade informationsböcker och stödjande gruppverksamheter för barn och föräldrar. Det finns också planer på fortbildning och annan utveckling på temat att säkerställa barns delaktighet. Någon verksamhet uppgav att de planerar att följa upp barnens upplevelse av delaktighet genom en barnanpassad enkät.

Erfarenheter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Utvärderingen av Stiftelsen Allmänna Barnhusets försöksverksamhet med samverkanssteam pekade på att utvecklande av former för barns delaktighet och insatser riktade direkt till barn är ett utvecklingsområde.

Analys – Barns delaktighet måste stärkas ytterligare

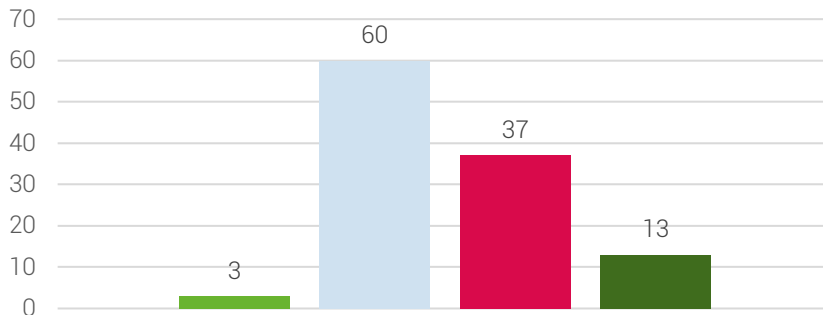
Barn har enligt barnkonventionen rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad. Att en tämligen hög andel av respondenterna anger att de säkerställer barns delaktighet är positivt och det visar det finns en medvetenhet om vikten av att göra barn delaktiga. Eftersom arbetet med barns delaktighet till stor del sker utan särskild metod blir det svårt att följa upp och utvärdera barns upplevelse av delaktighet. För detta krävs att verksamheterna får rutiner och strukturerade arbetssätt.

Ett sätt att synliggöra barns delaktighet är att göra en övergripande barnkonsekvensanalys i samverkansarbetet. Genom konsekvensanalysen kan eventuella brister identifieras och åtgärdas. En företrädare för barnet kan ha i uppgift att tillvarata barnets behov och intressen och tillförsäkra att information lämnas till barnet på ett anpassat sätt och fungera som barnets språkrör. En företrädare för barnet har inte i uppgift att ta ställning för eller emot någon av föräldrarna då det kan riskera att konflikten förstärks. Kartläggningen visar att majoriteten av verksamheterna varken arbetar med barnkonsekvensanalyser eller en företrädare för barnet i samverkansarbetet idag. Genom barnkonsekvensanalys och en företrädare för barnet kan barn göras delaktiga i samverkansarbetet. Det är dock nödvändigt att dessa eller andra metoder för barns delaktighet prövas ytterligare och utvärderas.

Det är positivt att det pågår en del utvecklingsarbete för att barn ska göras delaktiga i samverkansarbetet, exempelvis med att hitta anpassade former för att ge information till barn. Barns rätt till delaktighet behöver dock stärkas ytterligare. Verksamheterna behöver bättre förutsättningar, exempelvis kunskap och anpassade metoder för barns delaktighet och tillgång till adekvata stödinsatser för barn.

Figur 5

Säkerställs barns delaktighet genomgående inom ramen för samverkansarbetet?

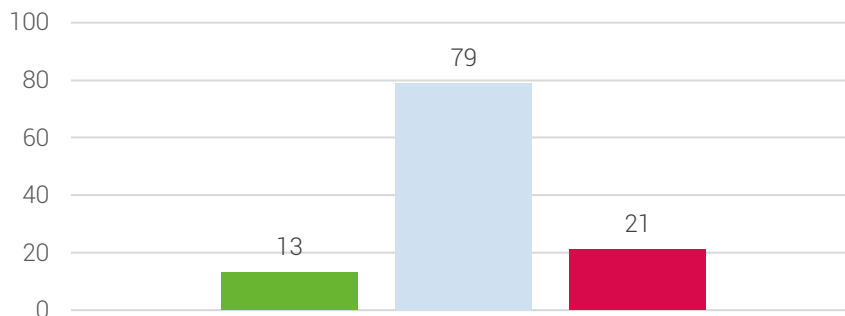
Ja, vi använder en strukturerad metod (exempelvis delaktighetstrappa)	3	2,65%
Ja, men utan särskild metod	60	53,10%
Nej	37	32,74%
Vet ej	13	11,50%

Totalt antal

113

Figur 6

Görs det någon övergripande barnkonsekvensanalys inom ramen för samverkansarbetet.

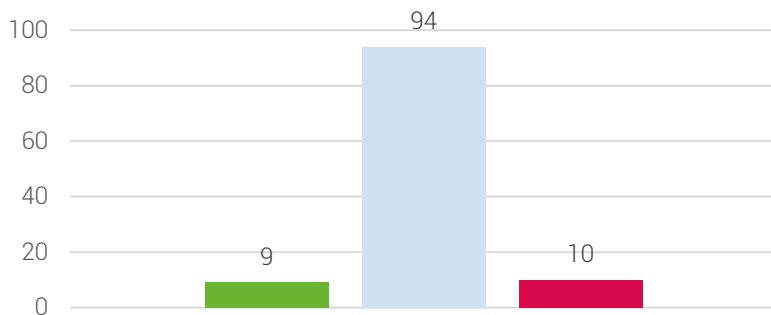
Ja	13	11,50%
Nej	79	69,91%
Vet ej	21	18,58%

Totalt antal

113

Figur 7

Har någon inom samverkansarbetet ett särskilt uppdrag att företräda barnet?

Ja	9	7,96%
Nej	94	83,19%
Vet ej	10	8,85%
Totalt antal	113	

4.3. Kartläggning av organisatoriska utmaningar

Enkäten visar att majoriteten av respondenterna upplever organisatoriska utmaningar

Av enkäten framgår att majoriteten av respondenterna upplever att det finns organisatoriska utmaningar med att samverka med andra aktörer. Resursläget, att verksamheten organiseras på ett sätt som inte innefattar samverkan och hög personalomsättning är i olika grad angivna omständigheter som påverkar möjligheten till samverkan (figur 8). Vidare finns respondenter som anser att oklarheter i lagstiftning är en utmaning. Här anges bl.a. bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (figur 8 fritextsvar). Enkäten visar också att det finns respondenter som inte upplever att det finns utmaningar med att samverka med andra aktörer (figur 9).

Pilotkommuner ser utmaning i att eldsjäl driver samverkansarbetet

Av intervjuer med pilotkommunerna framkom att brist på resurser ses som en utmaning som påverkar förutsättningarna för att arbeta med samverkan. Brist på resurser kan handla om ekonomi, tid, arbetsbelastning, engagemang bland samverkansaktörerna, ledningens stöd, personalomsättning, avsaknad av implementering av samverkan i ordinarie verksamhet, förutsättningar för att kunna arbeta långsiktigt. En utmaning som flera pilotkommuner nämnde är att samverkansarbetet är avhängigt att det finns en eldsjäl som driver arbetet och att det finns stor risk för att samverkansarbetet upphör om eldsjälen slutar. En annan utmaning som lyftes av pilotkommunerna är att verksamheten inom socialtjänsten i många avseenden är organiserad i s.k. stuprör vilket försvårar möjligheterna för samverkan.

Analys - Organisatoriska utmaningar är mångfacetterade och svåra att lösa för enskilda verksamheter

Det finns stora utmaningar förenade med samverkan. Ofta ses bara till målen för samverkan och mindre fokus läggs på vad som krävs för att bygga hållbara samverkansstrukturer. Grundläggande förutsättningar för samverkan är bland annat resurser i form av personal och kompetens, att verksamheten organiseras på ett sätt som möjliggör samverkan och att personalomsättningen är låg. Kartläggningen visar att verksamheterna upplever utmaningar för samverkan inom dessa områden. Hög personalomsättning inom samverkansarbetet gör att kontinuiteten urholkas och att strukturen ständigt måste återuppbyggas. Hög personalomsättning torde också påverka tilliten och förtroendet mellan aktörerna eftersom dessa ständigt byts ut.

Några verksamheter har pekat på utmaningar med lagstiftning, bl.a. vad gäller frågor om sekretess och hur samverkan kan ske utifrån bestämmelserna i Offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Det finns därför behov av stöd i hur bestämmelserna i OSL ska tillämpas i praktiken inom samverkansarbetet, exempelvis vad gäller formerna för inhämtande av samtycke.

Även i pilotkommunerna, som genom försöksverksamheten fått stöd med samverkansarbetet, finns det utmaningar. Att samverkan drivs av eldsjäl gör den sårbar och tyder på att arbetsformen inte är integrerad i den ordinarie verksamheten. Detta visar att implementering av samverkansarbete är komplext, resurskrävande och kräver långsiktiga investeringar.

De organisatoriska utmaningarna för samverkan är mångfacetterade och i flera avseenden svåra för den enskilda verksamheten att lösa på egen hand. I MFoF:s arbete med den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd har inhämtats en översikt över betydelsefulla förutsättningar för en stödjande organisation¹³. Några av de viktigaste förutsättningarna är ekonomiska resurser och långsiktighet i planeringen, stöd från ledningen, tid och personalresurser. Innehållet i rapporten med tillhörande checklista innehåller delar som skulle kunna användas för att synliggöra betydelsefulla förutsättningar för en stödjande organisation även inom ramen för familjerättslig samverkan.

¹³Anton Ericsson och Anna Sarkadi: *Att skapa en stödjande organisation - Framgångsrika arbetssätt och förutsättningar för ett hållbart föräldraskapsstöd* (Uppsala universitet 2020)

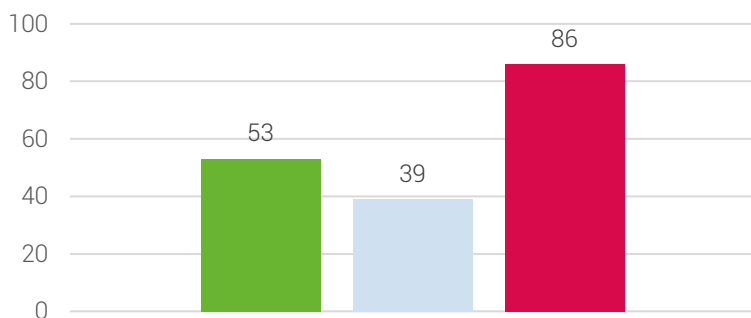
Vilka är utmaningarna med att samverka med andra aktörer?

Den här frågan besvaras genom tre kategorier:

- Organisatoriska utmaningar
- Oklarheter i gällande lagstiftning
- Annat

Figur 8

Organisatoriska utmaningar

Verksamheten organiseras på ett sätt som inte innefattar samverkan	53	42,40%
Hög personalomsättning	39	31,20%
Resursläget i kommunen	86	68,80%

Totalt antal

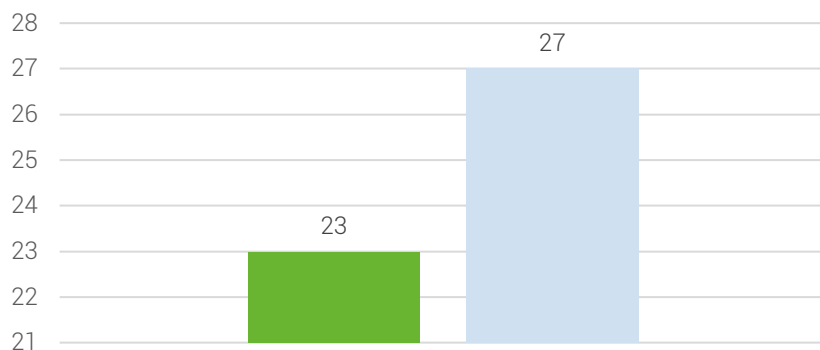
125

Oklarheter i gällande lagstiftning

Fritextsvar: 16 verksamheter angav att en utmaning är att det finns oklarheter i lagstiftningen, här omnämndes bl.a. bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen.

Figur 9

Annat

	Det finns inga utmaningar med att samverka med andra aktörer	23	47,92%
	Annat, klicka här för att specificera	27	56,25%

Totalt antal

48

Fritextsvar: Bland de 27 verksamheter som angav att det fanns andra organisatoriska utmaningar, omnämndes att aktörer är organiserade i olika nämnder och i olika kommuner, familjerättsliga frågor inte är centrala hos andra aktörer, bristande intresse hos andra aktörer, att det är svårt att hitta en gemensam plattform, att familjerätten är en egen verksamhet organisatoriskt och lyder under egen lagstiftning och att ingen håller i det övergripande ansvaret. Vidare angavs att ärendebelastning och tidsbrist är utmaningar.

4.4. Kartläggning av samverkansformer

Enkäten visar att samverkan sker i stor omfattning men främst internt inom socialtjänsten

Av enkäten framkommer att flertalet av respondenterna i någon form samverkar i familjerättsliga ärenden (figur 10). Vidare framgår att det bland respondenterna sker strukturerad samverkan främst med öppenvård och relationsvårdsteam vilka är aktörer som ingår i socialtjänsten. Det framgår även att ett mindre antal familjerättsverksamheter samverkar strukturerat med aktörer utanför socialtjänsten. Däremot förekommer samverkan i form av sporadiska möten med externa aktörer utanför kommunen i större omfattning. Enligt enkäten sker den externa samverkan främst med barnhälsovården och barn- och ungdomspsykiatri (figur 11-14).

Även pilotkommunerna upplever utmaningar med extern samverkan

Flera av pilotkommunerna uppgav att det är komplicerat att inkludera externa aktörer i samverkansarbetet. Det är både en resursfråga och praktiska utmaningar som att hitta tid för möten. Bland pilotkommunerna finns det både de som endast samverkar internt inom socialtjänsten och de som samverkar både internt och med externa aktörer, exempelvis skola/förskola och barnhälsovården.

Erfarenheter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Utvärderingen av Stiftelsen Allmänna Barnhusets försöksverksamhet med samverkansteam pekade på behov av en bredare repertoar av insatser, antingen inom ramen för samverkansteam eller genom olika former av samarbete och samordnade insatser för barn och föräldrar.

Analys – Utmaningar med extern samverkan leder till att syftet med samverkan urholkas

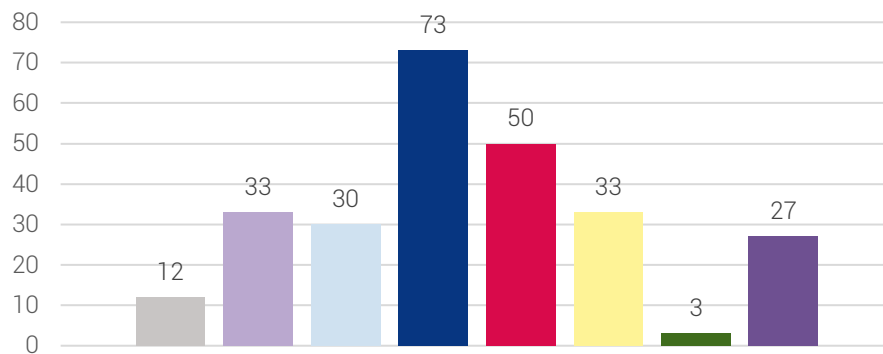
Syftet med samverkan kring målgruppen särlevande föräldrar i konflikt och deras barn är att de ska ges tvärprofessionellt stöd utifrån deras enskilda behov. Behovet av olika kompetenser kräver samverkan med aktörer utanför den egna verksamheten. De flesta respondenter samverkar redan i någon form vilket bekräftar att samverkan är en angelägen fråga som är aktuell i de flesta verksamheter. Utmaningarna med att samverka med aktörer utanför socialtjänsten kan bero på att det saknas naturliga kontaktytor, kunskap om andra aktörers uppdrag och att samverkanaktörerna inte prioriterar samverkan. Den bilden delas av några av pilotkommunerna. När samverkan inte sker med externa aktörer saknas tillgång till nödvändig tvärprofessionell kompetens vilket leder till att syftet med samverkan urholkas. För ett ändamålsenligt samverkansarbete krävs ett gemensamt stöd till samtliga aktörer.

Vid sporadisk samverkan saknas rutiner och strukturerade arbetssätt vilket gör arbetssättet skört. Sporadisk samverkan har inte en långsiktig hållbarhet och det saknas möjlighet att följa upp och utvärdera samverkansarbetet och effekterna.

Samverkansformer och kompetens i samverkan

Figur 10

Hur samverkar familjerätten kring frågor om familjerättsliga ärenden?

Strukturerad samverkan inom kommunen och med externa aktörer (Samverkansteam)	12	7,84%
Strukturerad samverkan med externa aktörer utanför kommunen	33	21,57%
Strukturerad samverkan internt inom kommunen	30	19,61%
Strukturerad samverkan internt inom socialtjänsten	73	47,71%
Sporadiska möten med externa aktörer utanför kommunen	50	32,68%
Ingen samverkan sker i nuläget	33	21,57%
Vet ej	3	1,96%
Annat sätt, klicka här för att specificera	27	17,65%
Totalt antal	153	

Fritextsvar

I 27 verksamheter sker samverkan på annat sätt, bland annat angavs sporadisk samverkan inom förvaltningen/kommunen/socialtjänsten, samverkan mellan kommuner och samverkan i form av familjerättsnätverk.

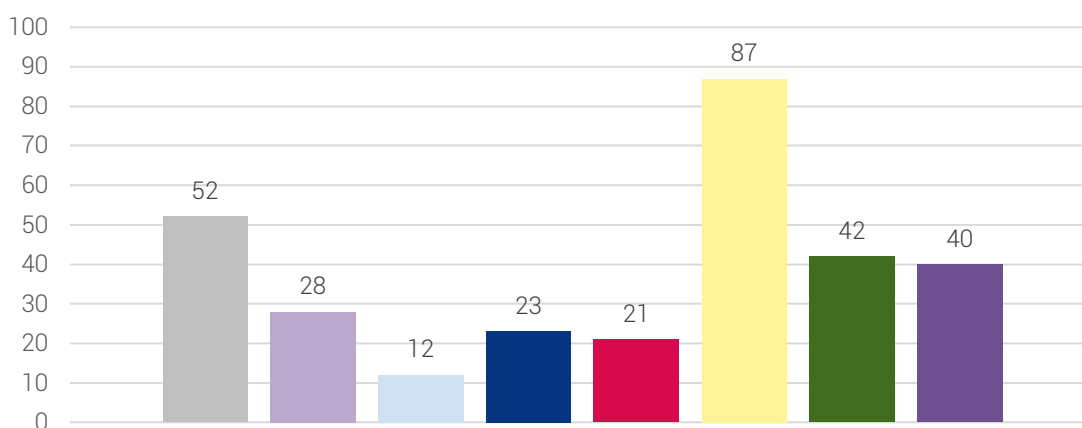
Vilka aktörer/funktioner ingår i familjerättens samverkansarbete?

Den här frågan besvaras genom fyra kategorier:

- Kommunala funktioner
- Regionala funktioner
- Statliga myndigheter
- Övriga aktörer

Figur 11

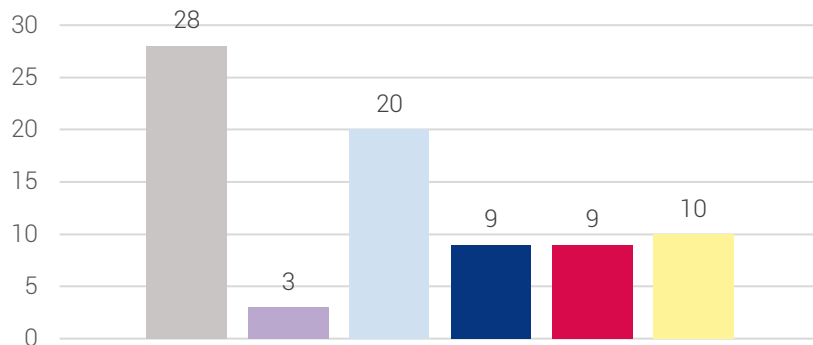
Kommunala funktioner:

Antivåldsteam eller liknande	52	47,27%
Beroendevården inom kommunen	28	25,45%
Kommunens budget- och skuldrådgivare	12	10,91%
Förskola	23	20,91%
Grundskola (t.ex. lärare, elevhälsa inom kommunen men även inom privat regi)	21	19,09%
Öppenvårdsinsatser (t.ex. barngrupper och familjebehandling)	87	79,09%
Föräldrarådgivning på familjecentral	42	38,18%
Familjerådgivning	40	36,36%
Totalt antal	110	

Figur 12

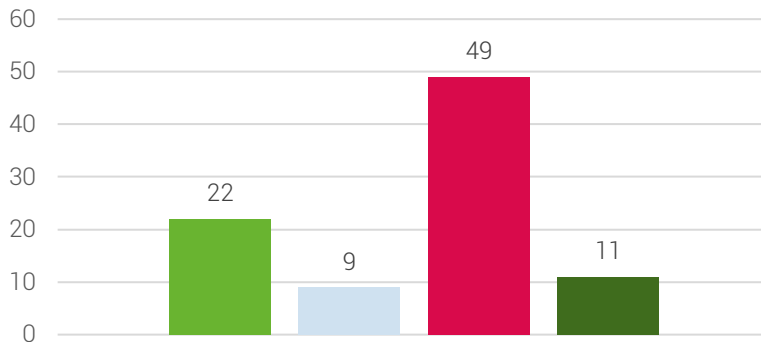
Regionala funktioner:

Barnhälsovården	28	73,68%
Beroendevården inom regionen	3	7,89%
BUP	20	52,63%
Habiliteringen	9	23,68%
Primärvården	9	23,68%
Vuxenpsykiatri	10	26,32%
Totalt antal	38	

Figur 13

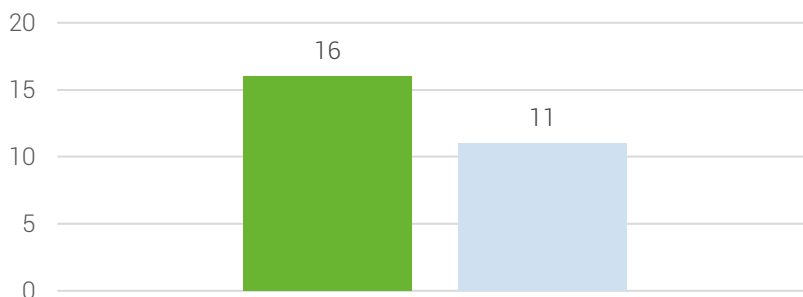
Statliga myndigheter:

Försäkringskassan	22	33,85%
Migrationsverket	9	13,85%
Domstol (här avses exempelvis "konflikt och försoning", inte utförande av uppdrag från domstol som t.ex. VBU-utredning)	49	75,38%
Polis/åklagare	11	16,92%
Totalt antal	65	

Figur 14

Övriga aktörer

Civilsamhället (t.ex. kvinnojourer, Rädda barnen eller Röda korset)	16	59,26%
Annat, klicka här för att specificera	11	40,74%
Totalt antal	27	

Fritextsvar: I 11 verksamheter sker samverkan med andra aktörer. Här angavs bl.a. familjerättsnätverk, kommuner i länet och föreningar i kommunen.

4.5. Kartläggning av uppföljning av samverkansarbetet

Enkäten visar att majoriteten av verksamheterna inte följer upp samverkansarbetet

Enkäten visar att majoriteten av respondenterna inte följer upp samverkansarbetet. De som arbetar med uppföljning gör det genom självskattning eller brukarundersökningar. Några få arbetar med en särskild metod för uppföljning. Flera verksamheter planerar att arbeta med uppföljning framöver (figur 15).

Pilotkommuner ser behov av strukturerad uppföljning

Pilotkommunerna uppgav att de inte bedriver någon strukturerad uppföljning eller utvärdering av samverkansarbetet. Det finns en hög medvetenhet om vikten av att följa upp och utvärdera arbetssättet men förutsättningarna för detta saknas. Någon verksamhet har tagit fram en brukarenkät men har haft svårt att få in svar. I ett par av kommunerna finns planer på att arbeta med uppföljning framöver.

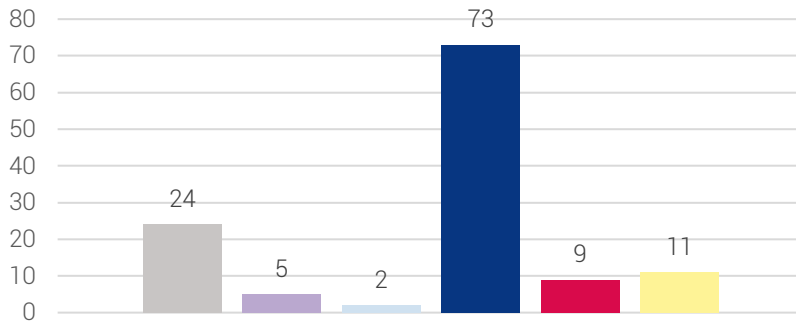
Analys – Det finns behov av stöd för uppföljning och utvärdering

Genom uppföljning och utvärdering av samverkan synliggörs effekterna av arbetsformen. Det är viktigt såväl för att identifiera framgångsfaktorer som utvecklingsområden. En grundläggande förutsättning för att uppföljning och utvärdering ska kunna ske är att samverkansarbetet sker strukturerat och metodiskt. Kartläggningen visar att respondenterna på flera områden inom samverkansarbetet saknar strukturerade arbetssätt och metoder vilket medför att det inte är möjligt att följa upp och utvärdera arbetet. Det resulterar i att verksamheterna inte kan få den nödvändiga kunskap som behövs för att bedöma samverkansarbetets effekter.

Uppföljning och utvärdering av samverkansarbete är ett komplext område bland annat eftersom det omfattar både själva samverkansarbetet och effekter av insatser för barn och föräldrar. Mot denna bakgrund behöver verksamheterna stöd för uppföljning och utvärdering av samverkansarbetet. Viktigt att notera är att det vid arbete med uppföljning och utvärdering behöver tydliggöras vem som omhändertar resultatet av en utvärdering och att denna har mandat och resurser att agera utifrån detta.

Figur 15

På vilka sätt följs samverkansarbetet upp?

Genom självskattning, samverkansaktörerna följer själva upp samverkansarbetet	24	21,05%
Genom brukarundersökning, frågor om samverkansformen ställs till föräldrar och barn	5	4,39%
Genom särskild metod	2	1,75%
Ingen uppföljning sker	73	64,04%
Vet ej	9	7,89%
Annat sätt, klicka här för att specificera	11	9,65%
Totalt antal	114	

Fritextsvar: Här angavs bl.a. att det planeras arbete med uppföljning och utvärdering.

4.6. Kartläggning av behov av kunskap om när stödinsatser ska sättas in

Enkäten visar osäkerhet kring respondenternas behov av kunskap om när stödinsatser ska sättas in

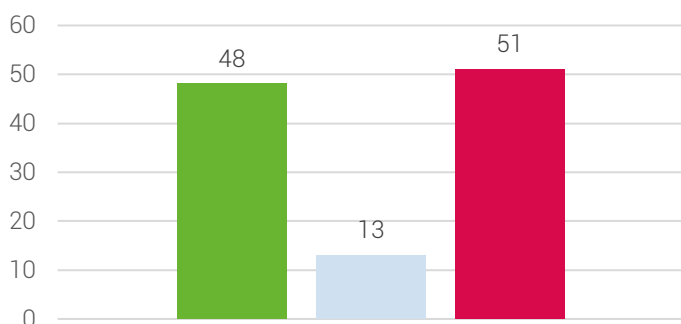
Enkäten visar att det råder osäkerhet kring respondenternas behov av kunskap om när stödinsatser ska sättas in för att uppnå önskat resultat (figur 16).

Analys – Det finns behov av rutiner för att identifiera målgruppen i ett tidigt skede

Kartläggningen visar en osäkerhet kring frågan om behov av kunskap om när stödinsatser ska sättas in. Tidiga och samordnade insatser handlar om att ge enskilda stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling. Verksamheterna behöver rutiner för att identifiera föräldrar i konflikt och deras barn och kartlägga deras behov i ett tidigt skede.

Figur 16

Har samverkansaktörerna behov av kunskap om när stödinsatser ska sättas in för att uppnå önskat resultat?

Ja	48	42,86%
Nej	13	11,61%
Vet ej	51	45,54%
Totalt antal	112	

4.7. Kartläggning av framgångsfaktorer och goda exempel för samverkan

Enkäten visar främst förutsättningar och/eller utmaningar istället för framgångsfaktorer

I enkäten har frågats efter framgångsfaktorer för samverkan. Följande svar har identifierats:

- Låta barnen komma till tals.
- Barn erbjuds samtal med samtalsledare som sedan representerar barnet.
- Tillgång till relationsvårdsteam.
- Hög personaltäthet, kompetens, rutin, erfarenhet och engagemang.
- Tydlighet i roll och funktion.
- Förståelse för andras yrkesområden och en gemensam målbild.
- Stabil arbetsgrupp.
- Stöd av ledning och politiker.
- Gemensam styrning över olika ansvarsområden.
- God arbetsmiljö med rimlig arbetsbelastning.
- Uthållighet då det tar tid att bygga upp förtroende och kontaktnät.
- Tillgång till insatser.
- Samverkansarbetet i sig.
- Närhet till och kännedomen om de olika samverkansaktörerna.
- Familjerättsverksamheternas möjlighet att informera om sin verksamhet för samverkansaktörerna.
- Socialtjänstens barnavård är den som sammankallar bl.a. familjerättsenheten vid behov.
- Uppföljning av samverkansarbetet.
- Aktualisering av samverkan tidigt i processen.

Pilotkommunerna om framgångsfaktorer

Pilotkommunerna har uppgett följande framgångsfaktorer:

- Intensiv kontakt med föräldrarna och att inte avsluta samverkan för tidigt.
- Flera kompetenser i teamet.
- Tillgång till insatser.
- Stöd av ledning.
- Engagemang i teamet.
- Tillit inom teamet.
- Mandat att arbeta med samverkan.
- Arbete med både barn och föräldrar.

Analys – framgångsfaktorer och goda exempel för samverkan som kan vara till stöd för andra verksamheter saknas

Respondenterna har överlag inte redogjort för eller exemplifierat på vilket sätt de svar som de lämnat är framgångsfaktorer eller goda exempel för samverkansarbete. De har inte heller utvärderat faktorerna som omnämnts varför det inte går att dra några slutsatser av effekterna. De faktorer som respondenterna angett bedöms därför snarare vara förutsättningar och utmaningar för samverkan än framgångsfaktorer och goda exempel.

I några fall har dock respondenterna exemplifierat hur arbetssätten är framgångsfaktorer och goda exempel. Exempelvis har angetts att det är framgångsrikt att ha intensiv kontakt med föräldrarna och att inte avsluta samverkan för tidigt och att barn erbjuds samtal med samtalsledare som sedan representerar barnet. Inom ramen för kartläggningen har ytterligare utvecklingsarbeten identifierats, exempelvis framtagande av barnanpassat informationsmaterial. Detta är positivt. Men inte heller några av dessa arbetssätt är utvärderade varför de inte kan tjäna som framgångsfaktorer och goda exempel.

Sammantaget saknas framgångsfaktorer och goda exempel som kan fungera som kunskapsstöd och vägledning för de familjerättsverksamheter som vill initiera eller vidareutveckla samverkansarbete.

5. Slutsatser

I detta kapitel redovisas slutsatser av analysen av familjerätternas behov av stöd för att initiera eller vidareutveckla samverkan i familjerättsliga ärenden.

Fyra områden har identifierats som särskilt angelägna att beakta vid fortsatt arbete med samverkan kring målgruppen särlevande föräldrar i konflikt och deras barn.

5.1. Behoven för stöd för samverkan är stora

Kartläggningen visar mångfacetterade utmaningar och utvecklingsområden för samverkan. En särskilt viktig fråga är behovet av en anpassad och utvärderad metod för riskbedömning. Framgångsfaktorer och goda exempel som skulle kunna vara användbara för de familjerättsverksamheter som vill initiera eller vidareutveckla samverkansarbetet saknas. Förutsättningarna för den enskilda familjerättsverksamheten att bedriva ett ändamålsenligt och hållbart samverkansarbete kring målgruppen är bristfälliga. Familjerättsverksamheternas behov av stöd för samverkan är mot bakgrund av kartläggningen stora.

5.2. Behov av långsiktigt stöd

För att möta familjerättsverksamheternas behov av stöd är det inte tillräckligt med tillfälliga resurser. Kartläggningen visar att pilotkommunerna har utmaningar med samverkan. Detta trots de delvis positiva utvärderingsresultaten av arbetet med samverkansteam. Utmaningarna omfattar exempelvis implementering av samverkan i den ordinarie verksamheten och rutiner för utvärdering. Detta visar att implementering av samverkansarbete är komplext och kräver resurser och långsiktighet.

5.3. Behov av gemensamt stöd

Av avgörande betydelse för att samverkansarbete ska fungera är att grundläggande förutsättningar, som exempelvis ledningens stöd, finns såväl i den egna verksamheten som hos samverkansaktörerna. Familjerättsverksamheterna kan inte på egen hand möta behoven av stöd för ett ändamålsenligt samverkansarbete. För att möta behoven krävs ett gemensamt stöd till samtliga aktörer.

5.4. Sammanhållet stöd främjar en hållbar och långsiktig samverkan

Mot bakgrund av de behov av stöd som kartläggningen visat är det nödvändigt med ett sammanhållet stöd på nationell nivå där samtliga aktörers behov för samverkan tillgodoses. Ett sammanhållet stöd möjliggör ett hållbart och långsiktigt samverkansarbete. Därmed säkerställs att både familjerättsverksamheterna och samverkansaktörerna får den kunskap och det praktiska stöd de är i behov av. För att uppnå detta krävs myndighetssamverkan. Vilka aktörer som ska ingå i samverkansarbetet behöver utredas närmare genom exempelvis en kartläggning. Det är av stor vikt att aktörerna medför tvärprofessionell kompetens som motsvarar målgruppens behov av stöd. Det sammanhållna stödet ska resultera i att samverkan implementeras i ordinarie verksamhet.

Bilaga 1

Uppdraget

Uppdrag om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att analysera kommuners behov av stöd och förutsättningar för samverkan i familjerättsliga ärenden samt att identifiera framgångsfaktorer. Den kunskap som analysen genererar ska sammanställas och göras tillgänglig för kommunala huvudmän och profession. Uppdraget ska genomföras i samråd med Barnombudsmannen, Socialstyrelsen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Sveriges Kommuner och Landsting.

I uppdraget ska ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv beaktas.

MFoF får för uppdragets genomförande använda 250 000 kronor under 2018. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälso- och sjukvård och social omsorg, anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., anslagsposten 5 Övriga utvecklingsmedel. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2018. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammar- kollegiet senast den 31 mars 2019. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning lämnas till Kammarkollegiet.

Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2021. Rekvisition, återbetalning och redovisningar ska hänvisa till det diarienummer som detta regeringsuppdrag har.

Ärendet

En central uppgift för att den kommunala familjerätten är att ge föräldrar som separerar stöd och hjälp med att fatta välinformerade beslut med barnets bästa i fokus. Målsättningen är att bidra till att föräldrarna kan nå samförståndslösningar.

I Särlevandeutredningens betänkande Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51) lyftes behovet av kompletterande insatser till de kommunala samarbetsamtalen och en bättre helhetssyn på både föräldrarnas och barnens behov vid en separation. För att barn och föräldrar så tidigt som möjligt i samband med en separation ska kunna få adekvat stöd från flera kompetenser och verksamheter föreslog utredningen en försöksverksamhet med samordnade tvärprofessionella insatser.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset erhöll mot den bakgrunden medel från regeringen för genomförande av försöksverksamhet om samordnat tvär- professionellt stöd i samband med konflikter mellan föräldrar i s.k. samverkansteam (S2014/03297/FST). Fokus har varit att minska skadeverkningarna som föräldrarnas konflikter kan få för barn och bidra till att barnet får en trygg relation till sina föräldrar. I projektet ingick att stödja och samordna arbetet i de pilotkommuner som ingår i försöksverksamheten, samt påbörja utvärdering och analys av resultat och erfarenheter.

Erfarenheterna skulle sedan kunna tas tillvara av andra kommuner i deras arbete med stöd till föräldrar och barn vid konflikt eller separation. Enligt regeringsbeslutet skulle resultat och erfarenheter vid projektets slutförande förmedlas till MFoF.

Försöksverksamheten med samverkansteam har utvärderats av forskare med positivt resultat och regeringen anser att den kunskap och erfarenhet som försöksverksamheterna har genererat är viktig att omhänderta och tillgängliggöra. Inom ramarna för försöksverksamheten har deltagande kommuner organiserat samverkansteam på olika sätt och de insatser som erbjudits föräldrar och barn har skilt sig åt mellan kommunerna. Totalt sett har relativt få kommuner prövat samverkansteam och regeringen noterar att det kan finnas andra modeller och arbetsformer för samverkan inom familjerätts- området som kan vara av intresse att analysera och fördjupa kunskapen om.

Närmare om regeringens beslut

Allvarliga konflikter mellan föräldrar som separerar medför ofta negativa konsekvenser, inte minst för de barn som är involverade. Samverkan mellan olika aktörer kan emellertid bidra till att insatser tidigt kan sättas in för att förebygga sådana konflikter. Regeringen anser mot den bakgrunden att det finns behov av att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om samverkan inom det familjerättsliga området.

Som ett första led i detta arbete behöver kommunala förutsättningar, behov och erfarenheter av samverkan inom det familjerättsliga området analyseras. Det är bl.a. viktigt att identifiera gemensamma nämnare för olika samverkansformer, framgångsfaktorer och goda exempel. Andra viktiga aspekter att analysera är juridiska och organisatoriska förutsättningar för samverkan, behov av metoder för riskbedömning och stödinsatser till föräldrar och barn och behov av kunskap om när sådana insatser ska sättas in. Ytterligare aspekter att belysa är hur samverkan kan följas upp och utvärderas både på individnivå och på organisatorisk nivå.

Den kunskap som analysen genererar ska sedan sammanställas och göras tillgänglig i syfte att ge stöd till kommuner som vill initiera eller utveckla sitt arbete med samverkan i familjerättsliga ärenden.

Som nationell kunskapsmyndighet för familjerätt, föräldraskapsstöd och internationella adoptioner har MFoF en strategisk roll vad gäller kunskaps- utveckling och kunskapsförmedling inom dessa områden. MFoF ska på regeringens uppdrag (S2018/--/FST) stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd. Erfarenheterna från arbetet med strategin, t.ex. i de delar som berör tidiga, sektorsövergripande och samordnade insatser riktade mot föräldrar, är viktiga att omhänderta även i detta uppdrag om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden.

Bilaga 2

Metodbeskrivning för enkät

I denna bilaga lämnas en metodbeskrivning för den enkät som redovisas i rapporten.

Enkäten har utformats i samverkan mellan MFoF och Governo

Som en del i regeringsuppdrag om Stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden har MFoF inhämtat information genom en enkät. Managementkonsultbolaget Governo AB (Governo) fick i uppdrag att utforma, genomföra och sammanställa enkäten. Enkäten har utformats med en öppen fråga samt 13 frågor med stängda svarsalternativ med möjlighet att lämna kortare fritextsvar i vissa fall. Frågorna har formulerats i samverkan mellan Governo och MFoF. Inför framtagandet av enkäten har Governo genomfört tre sonderande intervjuer med potentiella mottagare av enkäten. Syftet med intervjuerna var att säkerställa att frågor och svarsalternativ är relevanta. Intervjupersonerna har också fått lämna synpunkter på slutversionen av enkäten. Samråd har genomförts med Sveriges Kommuner och Regioner.

Genomförande och svarsfrekvens

Enkäten skickades till samtliga kommuner och till de 14 stadsdelsnämnderna i Stockholm den 26 november 2019 genom att e-postas till respondenternas funktionsbrevlådor. Den 4 december och den 16 december skickades påminnelser ut till de som inte ännu besvarat enkäten. I mars 2020 skickades enkäten till Cura i Karlshamn, eftersom tre kommuner hänvisade till dem i sina svar. Totalt svarade 167 av 305 möjliga kommuner på enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 54,75 procent.

Efter att rapporten arbetats om mot familjerättsnivån uppgick den totala mängden respondenter till 254 familjerättsverksamheter, varav 154 stycken, eller 60,63 procent, besvarat enkäten. Endast de enkäter som avslutats redovisas.

Med anledning av svarsfrekvensen bör enkätresultaten tolkas med viss försiktighet.

Kommunerna samarbetar i familjerättsliga frågor

Vid en första bearbetning av enkätsvaren framgick det att ett flertal kommuner bedriver gemensam familjerätt och att några kommuner hänvisade till en extern aktör. För att få en överblick över hur många kommuner som inte bedrev egen familjerättsverksamhet upprättades en förteckning över familjerättsverksamheter som bedriver familjerätt för flera kommuner. Förteckningen grundar sig på information från kommunernas externa webbplatser samt på kommunikation med kommunerna. Genomgången visade 21 sammanslutningar som totalt representerar 49 kommuner. Av förteckningen nedan framgår de sammanslutningar som har identifierats.

Med anledning av att syftet med enkäten var att kartlägga samverkan i familjerättsliga ärenden bedömdes det vara viktigt att sammanställningen redogör för de svar som lämnats av de verksamheter som bedriver familjerätt och inte samtliga kommuner. I praktiken innebär detta att de kommuner som inte bedriver egen familjerätt har räknats bort, både från svar och bortfall.

Familjerättsverksamhet	Kommuner som ingår
Borås	Bollebygd, Tranemo, Svenljunga, Herrljunga
Eksjö	Aneby, Nässjö, Sävsjö, Vetlanda
Helsingborg	Svalöv, Örkelljunga, Klippan, Åstorp
Hägersten - Liljeholmen	Skärholmen, Älvsjö
Järfälla	Upplands Bro
Karlsborg	Tibro
Karlstad	Hammarö
Lidköping	Grästorps, Essunga, Vara, Götene, Skara
Mariestad	Gullspång
Mora	Orsa, Älvdalen
Skövde	Tidaholm
Solna	Ekerö, Sundbyberg
Sotenäs	Munkedal
Stenungssund	Orust
Upplands Väsby	Sigtuna, Sollentuna
Värnamo	Gnosjö, Vaggeryd
Västerås	Skinnskatteberg, Fagersta, Köping, Norberg
Växjö	Lessebo, Tingsryd
Åmål	Dals-Ed, Mellerud, Bengtsfors, Färgelanda
Älmhult	Ljungby, Markaryd
Cura	Ronneby, Karlshamn, Sölvesborg

Ett par kommentarer om framtagandet av listan över familjerätter;

- Kommunerna beskriver ofta själva hur de förhåller sig till varandra inom grupperna, exempelvis genom att nämna att en grannkommun ansvarar för kommunens familjerätt. Ibland gjordes ingen sådan distinktion, i dessa fall har familjerättens ort (som angiven på webbplatserna) använts för att avgöra vilken kommun som ansvarar för familjerättsverksamheten.
- I vissa fall har en av de kommuner som ingår i en grupp under en annan kommun uppgivit att de svarat för hela sin sammanslutning, samtidigt som den kommun som angivits som ansvarig inte besvarat enkäten. I dessa fall har svaren från den kommun som uppgivit att den svarar för hela sammanslutningen räknats och ansvarig kommun räknats bort. Detta gäller grupp 3 där Klippan (inte Helsingborg) svarat för hela sammanslutningen, samt för grupp 15 där Sollentuna (inte Upplands Väsby) svarat för sin sammanslutning.
- Tre kommuner uppgav att deras familjerätt bedrevs av aktören Cura, som därför fått möjlighet att besvara enkäten i mars 2020.
- Det är möjligt att det finns ytterligare sammanslutningar av familjerättsverksamhet bland svenska kommuner som inte beskrivits på kommunernas externa webbplatser eller påtalats i enkätsvaren vilket kan ha påverkat enkätsammanställningen.

Om redovisning av enkätsvaren

Att känna till vid tolkning av resultaten:

- Större delen av frågorna är icke-obligatoriska flervalsfrågor, vilket innebär att den totala svarsmängden uppgår till både högre och lägre tal än det totala antalet respondenter. En respondent kan ha angett flera svar på en fråga, en annan kan ha avstått från att svara.
- Procentantalet som anges efter varje svarsalternativ utgår ifrån den totala mängden inkomna svar för den specifika frågan.
- Den sista raden i resultattabellerna, "totalt antal" avser antal unika respondenter som besvarat den specifika frågan.
- På samtliga frågor med alternativet: "annat" har funnits möjlighet att specificera svaret med fritext. Alla respondenter som valt svarsalternativet har inte angett någon fritext. Vid bearbetningen av enkätresultaten har MFoF sammanställt och redovisat innebörden av fritextsvaren under respektive fråga.
- I enkäten ställdes fråga om uppföljning av stödinsatser (fråga 13). I svarsalternativen visades på grund av ett tekniskt fel ett svarsalternativ tillhörande en annan fråga. Av denna anledning kan några slutsatser av frågan inte dras och frågan redovisas inte i resultatet.
- I enkätens sista del efterfrågas faktorer för framgångsrikt samverkansarbete. Svaret angavs i fritext. Syftet var att inte begränsa svaren med stängda svarsalternativ. Vid bearbetning av enkätsvaren om framgångsfaktorer har MFoF kategoriserat och sammanställt svaren.